

ТҮРЛІ МЕДИАДИДАКТИКАЛЫҚ МАТЕРИАЛДАРДЫ ЗАМАНҒА САЙ САҚТАУ

ЖОЛДАРЫ

Барқыбаева Р.Р., филология ғылымдарының кандидаты, профессор

kainigulasia@mail.ru, Алматы қ., Ақ Кент ы/а, 28 үй, 38 пәтер

Скағи А.С., филология ғылымдарының кандидаты, профессор

Мақаланың түйіндемесі: Білім беру саласындағы жаңаша үрдістер ақпаратпен жұмыс істеудің жаңа тәсілдерін талап етеді. Егер бұрын білім алушылармен ұстаздарға білімнің негізгі көзі ретінде кітапхана мен әдістеме кабинеті жеткілікті болса, қазіргі заман әр-түрлі медиалық дидактикалық құжаттарды сақтау, өңдеу және көрсету жүйесін қажет етеді. Біздің ойымызша осындай жүйе ретінде мұражайдың негізінде жасақталған, бірігей контентімен жабдықталған, тұтұнушаға энциклопедиялық нақты және дәл ақпарат бере алтын виртуалды медиатека бола алады

Зерттеудің өзектілігі: Бүгінгі жастардың мәдениеті ғаламтор арқылы қалыптасып жатқанда жаһандандыру кезінің өзекті мәселесі бірінші қатардағы болашақ интеллектуалды элита болатын жастарымызды жоғалтып алмау, оларға өз елінің мәдениеті туралы оларға жақын тілмен және оларға түсінікті түрде нақты ақпарат беру.

Қазіргі жастардың ақпарат алудың негізгі құралдары болып саналатын википедия және түрлі ғаламтор ресурстарында Қазақстанның мәдениеті, аумақтары мен ұлы мәдениет қайраткерлері туралы өзекті ақпарат жоқтың қасы. Ал ғаламторда кездесетін ақпарат дұрыс жинақталмаған, бір-біріне қайшы келетін немесе тіпті Қазақстанда болып жатқан ақиқаттан алыс шетелдік зерттеушілердің туындысы болуы мүмкін ақпарат.

Кілттік сөздер: мультимедиялық ресурстар, виртуалды медиатека, виртуалды мұражай, мұражайлық педагогика, интеллектуалды элита.

WAYS OF PRESERVING VARIOUS MEDIA DIDACTIC MATERIALS IN THE MODERN EDUCATIONAL PROCESS

Abstract: New approaches in education require new methods in working with information. If earlier the library and the teaching room were sufficient for the needs of the students and teachers, today there is a need to talk about the modern system of storing, processing and broadcasting of various media didactic material. Such a system to date, in our opinion, can be a virtual media library equipped with unique content created on the basis of such an authoritative institution as a museum that could set a bar of quality, providing the user with only encyclopaedically accurate information.

Today, during the formation of a global youth Internet culture, the problem becomes urgent not to lose the representatives of youth - the future intellectual elite of the nation, to form an undistorted view of the culture of their native country and to do it in a form they understand and in a language they understand. The main sources of information of modern youth (Wikipedia, various kinds of Internet resources) practically do not contain actual information about Kazakhstan culture, local lore, and outstanding representatives of the Kazakh cultural world. Rare materials on the Internet are of an unorganized nature and often contradict each other (or are the result of the work of foreign researchers who are far from Kazakhstan reality).

Keywords: multimedia resources, virtual media library, virtual museum, museum pedagogy, intellectual elite.

Біздің зерттеуіміздің тақырыбы жоғарғы мектебінде білім беру саласындағы жаңа технологияларды қолданумен тікелей байланысты. Бүгінгі таңда осы мәселеге байланысты

көптеген жұмыстар бар. Білімнің тез ескіруі білім беру мекемелерінен қазіргі қоғамдағы құбылыстарға сай болатын мамандарды дайындауды талап етеді.

Сондықтан осы мақсатты іске асыруда жаңа ақпараттық технологиялардың ролі аса маңызды. Алғаш рет осы саладағы білім беру реформасы әлемнің алдыңғы қатардағы: АҚШ, Ұлыбритания, Канада, Алмания, Франция - сияқты елдерде қолданылды. Жаңа ақпараттық технологияларды қолданылуы оқушылардың әлеуметтік жағдайы мен тұратын жеріне қарамастан білім алудың ұтымдылығы мен қол жетімділігінің арттыруына, өз бетімен жұмыс істеуіне және оқушылардың белсенділігі әкелді.

Осындай білім беру саласымен қоса қоғамдағы да күрт өзгерістер басқа әлемдегі елдердің қызығушылық тудырмауы мүмкін емес еді.

Жаһандандыру, қоғамдағы приоритеттер мен әлеуметтік құндылықтардың ауысуы, ғылыми-техникалық прогресс қазіргі заманға сай бола алатын білім берудің стратегиясы мен тактикасын күрт өзгерілуін талап етті.

Білім берудегі жаңа үрдістер ақпаратпен жұмыс істеуде жаңа әдістерін қажет қылды. Заманау технологиялар оқу процесін жаңа контентпен толықтырды — видео, аудиожазылымдармен, мультимедиялық курстармен. Бұрынғы дидактикалық материалдарда өзгерілді — қол жетімді оқу құралдары көбейді. Бірақ бұл материалдардың жүйеленбеген түрде сақталуы олардың оқушылар үшін жарамсыз, ал оқытушылар үшін қолайсыз қылады. Бүгінгі таңда түрлі медиялық дидактикалық материалдадың заманға сай сақтау, өңдеу және трансляция жасау жүйесі туралы сөз қозғауға уақыт келді. Осындай жүйе ретінде бүгінгі таңда мұражай негізінде жасалған бірігей контентпен жабдықталған виртуалды медиатека бола алады. Біздің ойымызша, мұражайдың білім беру қызметі оның ең маңызды қызметтерінің бірі. Мұражай педагогикасының объекті болып мұражай ортасындағы мәдениеттік құндылықтарымен танысу сәтінде тұлғаның қалыптасуына ықпал ететін мұражайлық коммуникациясының мәдени-білім беру аспектілері деп санаймыз. Мұражайды педагогикалық жүйе ретінде қарастыра отырып, біз "мұражайлық педагогика" ұғымына тоқталдық. Бұл ұғым алғашқы рет XIX ғ. аяқжағында Германияда (Э. А. Росмелер, А. Лихтварк, А. Рейхвейн) қалыптасты. Е. Б. Медведева, Германия мен Ресейде мұражайлық педагогиканың қалыптасуын өарастыра отырып, бұрын ол оқушылармен мұражайлық жұмыс істеу бағыты ретінде қарастырылған. Гамбург қаласының көркем мұражайы мұражайлық педагогиканың бесігі болып саналады, ал оның әкесі болып мұражай директор, бірінші мамандығы бойынша мектеп оқытушысы болған А. Лихтварк (1852-1914 жж.). Алғашқы рет «мұражайлық диалогтар» ұғымын еңгізіп, Лихтварк мақсаты өнер туындыларын суретшінің ойын түсіну арқылы шығармашылықпен қабылдауды дамытатын ғылыми бағыт ретінде мұражайлық-педагогикалық әдістемесінің негізінқалаушы болды.

XX ғ. 60 жылдары қоғамда мұражайлар ролі күшейе бастаумен («музейный бум») мұражайлық педагогика зерттеулермен білімнің ерекше саласы ретінде қалыптаса бастады. КСРО-да "мұражайлық педагогика" термині XX ғ. 70 жылдары қолдана бастады.

Мұражайлық педагогика анықтамасы 1989 ж. Мәдениеттану ҒЗИ ресейлік ғалым М. Ю. Юхневич мұражайтану, педагогика және педагогикалық психология ғылымдарының қиылысында орналасқан, мұражайлардың білім беру қызметін зерттейтін ғылыми пән ретінде берді.

Мұражайлық педагогиканың дамуына М. М. Бахтин, В. С. Библердің мәдениеттер диалогі теорисы әсер етті.

Е. Г. Ванслова мұражайлық педагогика адамды тәрбиелеуде бағаламбас көмек беріп, мұражайлардың қоғамға қызмет ететінін идеологиясын дәлелдейді. Еуропа зерттеулерінде мұражайды мектептен тыс білім беру және адамды ғұмұр бойы тәрбие беретін құралы ретінде қарастырылады.

Ең сапалы мұражайдың қызметіндегі өзгерістер 1960-70 жж. («музейный бум») болды. Қазіргі заманда егерде адам жан дүниесін ескермесек экономикалық және әлеуметтік мақсат мәнсіз деуге болады. Бұл шындық білімдік парадигмадан туындайды, нақтылай айтқанда қоғамдық білімге деген талпыныс болып табылады. Тура және айқын, гуманизациялық жолдағы білім-жастарды тәрбиелеуге бағытталған білім салалары мен музей серіктестіктерінен тұрады. Яғни бұл жобаның мәні ұлттық және халықаралық масштабтағы болашаққа деген талпыныс деп түсіне отырып, болашағымыз-жастардың қолында дей аламыз. Ал ұлттық салт-дәстүрлерімізді құрметтеп, тарихымызды ұмытпаған жастар ғана еліміздің болашағы атана алады.

Музейдің интеграциясын айтар болсақ, әрине біз бірегей емеспіз. Сөзсіз, тенденцияның даму мұражайының мультимедиясы бар. ХХІ ғасыр бұл-мультимедиялық технологиялардың және көптеген көрмелердің, мәдениеттік жобалардың кең тараған уақыты. Виртуалдық музейдің мультимедия базасының арқасында әр мұражайдың өз саласы, өз тарихы қарастырылады. Google мәдениет академиясы - бұл үлкен оқытушылық онлайн жоба, жүздеген мұражайлардың бірлескен жобасы, мәдениет институттары.

Ал виртуалдық Art Project әлемінен Google мәдениет академиясын 40000 нөмірленген жұмыстарының көшірмелері, 6000 суретші-фотографтардың және мүсіншілердің бірлескен жұмысы. Бұл жұмыстары 40 мемлекеттің 250 мәдени институттарында орналасқан.

Материалды спекторлар өзіне жайлы суреттерді, сызбаларды, акварельдерді, ескерткіштерді - бұлардың бәрін жоғары гига-пикселді камераның сапалық дәрежесінде түсірген, яғни бұның бәрі бізге көзге көрінбейтін кішкентай нәрселерді үлкейту бойынша көруге мүмкіндік береді.

Қазақстанда да осындай жұмыстар атқарылады. Осындай этномемориалды Қазақстан картасын «Атамекенді» ғаламтордан кез келген адам көре алады. Билет құны - 400тг. Оны онлайн-кассадан сатып алуға болады.

Өскемен қаласында Қазақстандағы ең бірінші виртуалды музей бар. Оған тұрғындар әр уақытта әлемдегі ең белгілі галереяларын көруге мүмкіндігі бар. Ол Орыс мемлекеттік мұражайының көмегімен құрылған. Петербор мамандары құралдар мен программалық жабдықтарды орнатуға ат салысқан. Енді компьютер көмегімен виртуалды 38 залға серуен жасауға мүмкіндік туды.

Бұл жердей "Гибель Помпей", "9 вал", «Явление Христа народу» акты әлемге әйгілі суреттерді тамашалауға болады. Сонымен қатар «Ғылым ордасы» РММ көмегімен «Виртуалды интерактивтік 3D-ғылым мұражайы» ашылуда.

Бұл жобаны іске асыру үшін мекеме жанында арнайы лаборатория құрылды, яғни бұнда мұражай экспонаттарын визуализациялау және үш өлшемдік моделдеу технологиялары зерттеледі. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті мұражайы және «3Дримтим-VIZERRA» атты ресей компаниясы серіктестік жайлы меморандумға қол қойды.

Бүгінде дүниежүзілік нарықта мультимедиялық өнімдерді өңдеу қоғамның білімдік және тәрбиелік ресурсы ретінде қолданылады. Бірақ Қазақстанда бұндай өнімдерді жасау жеткілікті дамымаған. Бұл зерттеудің қолданыстағы аналогтардан түбегейлі ерекшеліктері мынада:

- біріншіден, білім беру саласына үлес қоса алатын, болашақта медиатеканың негізі болатын еліміздегі аймақтық мұражайлардағы материалдар бірегей;

- екіншіден, біз қазіргі заманға сай, жастарға тартымды мұражайдың жаңа, альтернативтік нұсқасын ұсынудамыз;

- үшіншіден, жасалынатын медиатеканың мазмұны жастардың бойындағы құндылық бағыттарын қалыптастыруға, Отанға деген сүйіспеншілік сезімді оятуға, тарихқа деген қызығушылықты қалыптастыруға, Отаны туралы білімдерін байытуға арналған.

Әлеуметтік сұраныс және (немесе) жобаны жүзеге асырудағы экономикалық және индустриалды қызығушылық пен оның нәтижесін алу жолдары:

- мультимедиялық әдістемелік құралдарын жүйелік түрде дайындау білім беру саласында сандық мультимедиа-индустриясын одан әрі жетілдіруге ат салысады;

- оқу сабақтарын дайындау ісіне жұмыстың инновациялық түрлерін заман талабына сай оқыту мақсатымен белсенді қолданып жүрген оқытушыларға қосымша мүмкіндіктер пайда болады;

- жасалған электронды өнімге қашықтықтан, соның ішінде ауыл мектептері, қол жеткізуді қамтамасыз ету;

- білім беруге мұражайларды еңгізу мәселесі бойынша мамандардың және қызығушылық танытқан тұлғалардың желілік қаумдастығын ұйымдастыру;

- елдің аумақтарында мәдени туризмді дамыту үшін туристік қалыптастыру;

- арнайы ғаламтор сайтында барлығына қол жетімді білім базасын үнемі толықтырып жаңарту үшін белгілі бір инфрақұрылымды қалыптастыру.

Ғылым мен технологияның дамуына алынған нәтижелердің әсері және күтілетін әлеуметтік және экономикалық әсері:

- заманға сай интерактивтік технологияларды оқу ісіне белсенді еңгізу ҚР білім беру саласын жетілдіруге себеп;

- 2012 ж. ҚР-да жүріп жатырған бірінші электронды оқытудың оқу-әдістемелік кешендерді толықтыру.

Әдетте біздің елде қоғамдық ақпаратқа кітапхана, архивтермен бірге мұражайларда қол жеткізе алатын. Қазақстанда көптеген түрлі (тарихи, көркем, мамандандырылған және мемориалдық) мұражайлар бар. Мұражайда сақталған ақпаратқа ақпараттық-коммуникативтік технологиялар енгізу арқылы қолжеткізуді дамытуға болады. Әрине ақпарат алудың форматы бұл жағдайда өзгертіледі, сонымен қатар бұл жаңаша бағытта қарастырылуы тиіс.

Мұражайлар ақпарат шығармашылық идеяларға қолжеткізу мүмкіндігі бар. Олар білім, мәдениет және идеяларға жол ашады, интеллектуалдық еркіндікті іске асыруға жағдай жасайды және негізгі демократиялық құндылықтармен азаматтық құқықтарды сақтауға ат салысады.

Ақпараттық саясатқа жүгінсек, мұражайлардың негізгі мақсаты келесі:

- Қоғамдық ақпараттың барлық түрлеріне азаматтардың еркін алуын қамтамасыз ету.
- Басқа әріптестермен қарым-қатынас орнату.
- Жергілікті, аумақтық, ұлттық және халықаралық ресурстарға қол жеткізу мүмкіндігін қамтамасыз ету.
- Мәдени мұра және өнер, ғылым жетістіктеріне қызығушылық тудыруға мүмкіндік жасау.
- Мәдениетаралық диалогті дамыту және мәдениеттің түрлі болғанын демеу.
- Рухани дамуға әсер ететін, мәдениеттік және әлеуметтік сана-сезім тәрбиелейтін шаралар ұйымдастыру.
- Электронды (виртуалды) мұражайлардың дамуы.

Соңымен, зерттеудің өзектілігі: Бүгінгі жастардың мәдениеті ғаламтор арқылы қалыптасып жатқанда жаһандандыру кезінің өзекті мәселесі бірінші қатардағы болашақ интеллектуалды элита болатын жастарымызды жоғалтып алмау, оларға өз елінің мәдениеті туралы оларға жақын тілмен және оларға түсінікті түрде нақты ақпарат беру.

Қазіргі жастардың ақпарат алудың негізгі құралдары болып саналатын википедия және түрлі ғаламтор ресурстарында Қазақстанның мәдениеті, аумақтары мен ұлы мәдениет қайраткерлері туралы өзекті ақпарат жоқтың қасы. Ал ғаламторда кездесетін ақпарат дұрыс жинақталмаған, бір-біріне қайшы келетін немесе тіпті Қазақстанда болып жатқан ақиқаттан алыс шетелдік зерттеушілердің туындысы болуы мүмкін ақпарат.

Пайдаланылатын методология: дидактикалық әдіс, жүйелік және ақпараттық бағыт, анализ және синтез, индукция және дедукция әдістері.

Күтілетін нәтижелер: Қазақстан жерінде тұратын елдердің мәдени мұрасына виртуалды түрде қол жеткізу мақсатымен мультимедиа бағдарламалары мен видеофильмдердің біріктірілген базасы ретінде ҚР 9 аумақтық мұражайлар негізінде медиатека жасақтау.

Күтілетін нәтижелердің қолданылуы: Жобаның нәтижелерін оқу сабақтары мен тәрбие шараларын дайындап өткізуде және республикамыздың аумақтарында мәдени туризмді дамыту мақсатында қолдануға болады.

Күтілетін нәтижелердің потенциалды тұтынушылары: Қазақстанның оқу орындары (мектептер, колледждер, жоғарғы оқу орындары).

Жоба мақсаты мен міндеттері:

Жоба мақсаты: мұражайларды оқу кеңістігіне енгізу және оқу ісін жаңа контентпен қамтамасыздандыру.

Жобаның міндеттері:

- аумақтық мұражайлар негізінде виртуалды мұражайлар мен оқу видеофильмдерден жасақталған медиатека құру;
- арнайы әлеуметтік желілердей сияқты жастар арасында мәдениеттік-ағартушылық және оқу-тәрбиелік жұмысын жүргізу үшін оқытушылар мен мәдениет жұмысшылардың кәсіби желілік қаумдастығын құру;

- виртуалды медиатеканы қолданып белгілі пәндерді қашықтықтан оқытудың қолайлы әдістемесін жасақтау;
- сайт (скайп) арқылы Жобаға еңген мәдениет мекемелерінің өкілдерімен онлайн-консультациялар өткізу үшін программалық қосымша жасақтау;
- «Кәсіби шеберлік медиатекасы» атты әдістемелік құралды дайындау;
- мәдениет және білім беру мәселелері бойынша тәжірибе айналысу мақсатымен халықаралық конференция өткізу.

Жобаның практикалық маңыздылығы:

Жобаны жасауға себеп болған жастардың өміріндегі медианың рөлімен байланысты. Қазіргі таңда жастар өз қарым-қатынастарын әлеммен түрлі идеалдармен құндылықтарды ұсынып отырған медиа арқылы жасайды. Бірақ ғаламторда объективті ақпаратпен қатар, бірнеше рет өңделген ақпараттың болуы жастардың бойында жалған құндылықтарды қалыптастыру қауіпі бар. Осы жағдайда бұл мәселені ең тиімді шешуге мұражайдың мүмкүндігі бар. Өйткені оның әлеметтік-мәдени қызметі біріші қолдан шығатын, нағыз объективті, бастапқыдан тарихи және мәдени ақпаратқа негізделеді, басқаша айтқанда мәдени эталондарға сүйенеді. Сонымен қатар мұражай мәдениеттің нышаны ретінде жас өспірімдерді тәрбиелеуде маңызды рөл атқарады: оны өткен дәуірдің мәдениетіне қайтарып, болашақтың құндылықтарымен байланыстыра отырып оны сұхбатқа жасауға шақырады. Осы Жобаның шеңберінде жасалатын виртуалды медиатека жаңа әлеуметтік-мәдени болмыста қалыптасқан жастардың талаптарына, ақпарат алу тәсілдеріне сай келеді деп ойлаймыз.

Жобаның ғылыми жаңалығы бірігей контенті бар виртуалдық медиатекамен, осының негізінде жасалған ғылыми-әдістемелік өнімді құру мақсатымен. Қазақстанның аумақтық мұражайларының ресурстік потенциалын қолдануда.

ӘДЕБИЕТ

1. Библер В. С. Культура. Диалог культур. // Вопросы философии. - 1989. № 6. — С.34-41.
2. Ванслова Е.Г. Музейная педагогика.//Воспитание школьников, № 5, 2000. - С.27-42
3. Медведева Е. Б. Становление музейной педагогики в Германии и России. Дис.... канд. ист. наук.:М,1999. 193с.
4. К. Хадсона Хадсон К. Влиятельные музеи Пер. с англ. / Кеннет Хадсон, пе Л.: Прогресс, 2000. – 628 с.
5. Юхневич М. Ю. Разработка понятия «музейная педагогика» в зарубежном музееведении//сб.: Музееведение. Вопросы теории и методики. Труды НИИ культуры, т.156. М., 1996.
6. Young, L. Globalisation, Culture and Museums // ICOM News. 2002. № 1. P. 3.